

انگیزه‌های اجتماعی انتخاب رشته مامایی در دانشجویان دانشگاه آزاد سمنان در سال ۱۳۸۶

کتایون ارفعی^{۱*}، رزینا غفاری^۲

خلاصه

زمینه و هدف: انگیزش به معنای کشش، رغبت یا تمایلی است که فرد را به انجام کار در جهت هدف، وادار می‌سازد. برای انجام امور مختلف از جمله یادگیری و انتخاب رشته تحصیلی، انگیزه‌های متفاوتی از جمله انگیزه‌های اجتماعی وجود دارد. این مطالعه توصیفی به منظور تعیین انگیزه‌های اجتماعی انتخاب رشته مامایی و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان دانشگاه آزاد واحد سمنان در سال ۱۳۸۶ انجام گردید.

مواد و روش‌ها: این مطالعه توصیفی به روش سرشماری، بر روی ۸۷ دانشجوی مامایی دانشگاه آزاد واحد سمنان انجام گردید. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه بود که از دویخس اطلاعات دموگرافیک و گزینه‌های مرتبط با انگیزه‌های اجتماعی انتخاب رشته مامایی تشکیل شده بود. اعتبار پرسشنامه، از طریق روش اعتبار محتوی و پایایی آن با روش آزمون مجدد تعیین گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم افزار SPSS، آزمون آنالیز واریانس و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که ۸۹ درصد دانشجویان، مجرد و اکثر آن‌ها (۶۴ درصد)، در مقطع سنی ۱۸ تا ۲۰ سال بودند. و بیشتر آن‌ها (۶۳ درصد)، رشته تحصیلی خود را با علاقه انتخاب کرده بودند. "داشتن حرفه‌ای با روابط انسانی" با میانگین (۲/۷۵±۱/۳۲)، مهم‌ترین انگیزه و "تشویق و راهنمایی رسانه‌های گروهی" با میانگین (۰/۷۳±۱/۰۴)، کم‌اهمیت‌ترین انگیزه‌های اجتماعی انتخاب رشته مامایی محسوب گردیدند. "کسب موقعیت اجتماعی" با میانگین امتیاز (۲/۴±۱/۲) از انگیزه‌های نسبتاً مهم در انتخاب رشته دانشجویان بود.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های این پژوهش، می‌توان نتیجه گرفت که دانشجویان مامایی روابط انسانی موجود در این حرفه را مهم‌ترین وجه اجتماعی آن پنداشته و برای آن اهمیت ویژه‌ای قائل بوده‌اند. لذا پیشنهاد می‌گردد که کلیه مسئولین این حرفه، نهایت تلاش و کوشش خود را در جهت حفظ این ارزش انسانی و اجتماعی مبذول دارند.

واژه‌های کلیدی: انگیزه اجتماعی، مامایی، دانشجویان

*۱- کارشناس ارشد مامایی، عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی سمنان، نویسنده مسئول، تلفن ۰۹۱۲۶۰۸۳۹۰۰

۲- کارشناس مامایی

مقدمه

رشته در دانشجویان دانشگاه‌های سراسری قزوین تلقی گردید [۹]. با این اوصاف، روشن است که با توجه به محوریت یادگیرندگان در امر آموزش عالی، هر کوششی که در زمینه درک بهتر انگیزه‌های رفتاری و عکس‌العمل‌های آنان انجام شود، منجر به بهتر اداره کردن امور خواهد شد [۴]. و این امر در دانشجویان مامائی به لحاظ نقش مهم و حیاتی‌شان به‌عنوان بخشی از متصدیان آینده نظام سلامت و افرادی که در هر جامعه‌ای باید حداکثر مسئولیت‌پذیری در قبال اقشار آسیب‌پذیر اجتماع یعنی مادران و کودکان داشته باشند، دارای اهمیت ویژه‌ای است [۱۰]. لذا این پژوهش، در دانشجویان مامائی دانشگاه آزاد اسلامی سمنان با هدف پاسخ به سؤالات موجود در رابطه با مهم‌ترین و کم‌اهمیت‌ترین انگیزه‌های اجتماعی در انتخاب رشته مامائی انجام شد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی بود. جامعه پژوهش ۸۷ دانشجوی مامائی کارشناسی پیوسته دانشگاه آزاد سمنان در سال ۸۶ بودند که به طریق سرشماری وارد مطالعه شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه بود. در این پرسشنامه ۱۶ سوال در مورد مشخصات فردی دانشجویان و ۸ گزینه در مورد عوامل اجتماعی انتخاب رشته و یک سوال باز برای موارد احتمالی که از نظر محقق نادیده گرفته شده است، گنجانده شد. جهت تعیین روائی پرسشنامه از روش اعتبار محتوی و برای تأیید پایایی آن از روش آزمون مجدد (Test-re Test) استفاده گردید ($r=0.9$). در رتبه‌بندی گزینه‌ها از مقیاس لیکرت استفاده شد و پاسخ‌ها از هیچ با رتبه صفر، تا پاسخ بسیار زیاد با رتبه ۴ طبقه‌بندی شدند. پژوهشگران با مراجعه به محل تحصیل، پرسشنامه‌ها را به صورت تک مرحله‌ای در اختیار دانشجویان ترم‌های مختلف تحصیلی قرار داده و بعد از اخذ پاسخ، جمع‌آوری نمودند. داده‌های پژوهش از نوع کمی و کیفی بودند که با نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. جهت بررسی داده‌ها از آمار توصیفی، آمار استنباطی ضریب همبستگی پیرسون و آزمون آنالیز واریانس استفاده گردید.

نتایج

یافته‌ها نشان داد که ۸۹ درصد دانشجویان، مجرد و اکثر آن‌ها (۶۴ درصد)، در مقطع سنی ۱۸ تا ۲۰ سال بودند. ۹۳/۲ درصد در شهرها، خصوصاً شهرهای منطقه یک سکونت داشتند. ۸۵/۲ درصد نمونه‌ها دارای دیپلم تجربی، و معدل دیپلم ۴۰/۲ درصد آن‌ها ۱۶ تا ۱۸ بود. شغل مادران واحدهای مورد مطالعه، اکثراً خانه‌دار (۸۰/۴ درصد) و پدرانشان دارای

انگیزه به معنای کشش، رغبت یا تمایلی در فرد است که وی را به انجام کار در جهت هدف، وادار می‌سازد. انگیزه‌ها را گاهی به عنوان نیازها، تمایلات یا محرکات درونی شخص تعریف می‌کنند [۱]. در مورد منشأ انگیزه‌ها، نظریات متفاوتی وجود دارد مازلو (Maslow) اولین کسی بود که به نیازهای روانی، اجتماعی و جسمانی توجه، و آن‌ها را منشأ انگیزه‌ها دانست [۲]. بدین معنی که یک نیاز ارضاء نشده، تنش را به وجود می‌آورد که ارگانیزم را در جهت کاهش تنش، به فعالیت وادار می‌کند [۱]. انسان‌ها همواره برای انجام کارهای مختلف از جمله یادگیری و تحصیل به عنوان یک نیاز اساسی، انگیزه‌های متفاوتی داشته‌اند، که طبیعتاً ترتیب و تقدم آن در همه، یکسان نیست [۲]. امروزه افراد از قشرهای مختلف جامعه با انگیزه‌های گوناگون، به‌ویژه انگیزه‌های اجتماعی وارد دانشگاه‌ها می‌شوند [۳]. انگیزه اجتماعی، به معنای کلیه تمایلات و انگیزه‌هایی است که در گروه‌های اجتماعی خصوصاً خانواده، آموخته می‌شوند و منشأ آن‌ها، حس نیاز برای تعلق داشتن به اجتماع و مورد توجه دیگران واقع شدن است [۴]. انسان موجودی زیستی، روانی و اجتماعی است و بدون یک جزء از این سه جزء، نمی‌تواند سالم زندگی کند، مقبولیت در جمع و پذیرش در گروه، از ارکان سلامت روان محسوب می‌شود [۵]. بنابراین، بدیهی است که چنانچه فرد در رشته‌ای تحصیل کند که از نظر جامعه، از جایگاه مناسبی برخوردار نباشد، مسلماً نمی‌تواند خود را ارضاء کرده و نتیجتاً عوارضی چون سرخوردگی، عدم رغبت به آموزش و افت تحصیلی به وجود خواهد آمد [۳]. در همین راستا مطالعات مختلفی صورت گرفته است. پژوهشی در دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، نشان داد که داشتن یک حرفه با روابط انسانی از مهم‌ترین علل اجتماعی انتخاب رشته مامائی بوده است [۵]. هم‌چنین مطالعه Hapell نشان‌دهنده اولویت روابط انسانی در کار و خدمت به مردم، به‌عنوان مهم‌ترین انگیزه‌های اجتماعی انتخاب شغل در دانشجویان پرستاری بود [۶]. این در حالی است که نتایج پژوهش Karin و همکاران در مورد علل انتخاب رشته پرستاری، در دانشجویان دانشگاه‌های نروژ حاکی از نقش کم‌رنگ روابط انسانی و کمک به مردم در گزینش رشته، و اولویت مسائل اقتصادی بود [۷]. قادری و همکاران در مطالعه خود در دانشجویان پزشکی بیرجند، به این نتیجه رسیدند که کسب منزلت اجتماعی و تلقین اطرافیان، مهم‌ترین عوامل انتخاب رشته در آنان بوده است [۸]. در مطالعه حسن زاده و همکاران، "تاکید والدین" مهم‌ترین عامل اجتماعی انتخاب

شغل آزاد (۵۳/۷ درصد) بودند. نهایتاً این که ۵۲/۴ درصد از پدران و ۵۰ درصد از مادران دارای تحصیلات ابتدایی بودند. جدول شماره (۱): بررسی انگیزه‌های اجتماعی انتخاب رشته مامایی در دانشجویان دانشگاه آزاد سمنان

شماره	انگیزه اجتماعی	میانگین و انحراف معیار
۱	داشتن حرفه‌ای با روابط انسانی	۲/۷۵ ± ۱/۳۲
۲	کسب منزلت اجتماعی	۲/۴ ± ۱/۲
۳	تشویق و راهنمایی والدین	۲/۳۱ ± ۱/۳۵
۴	تشویق و راهنمایی دوستان و آشنایان	۱/۴۸ ± ۱/۳۲
۵	رقابت با افراد مورد نظر	۱/۱۷ ± ۱/۰۴
۶	تشویق و راهنمایی معلمان و مشاورین مدارس	۱/۱۳ ± ۱/۰۸
۷	تحصیل یکی از اعضاء فامیل در این رشته	۰/۹۶ ± ۱/۳۷
۸	تشویق و راهنمایی رسانه‌های گروهی	۰/۷۳ ± ۱/۰۴

مطابق نتایج جدول شماره (۱)، مهم‌ترین انگیزه اجتماعی انتخاب رشته مامایی، "داشتن حرفه‌ای با روابط انسانی" و کم‌اهمیت‌ترین عامل، "تشویق و راهنمایی رسانه‌های گروهی" بود.

جدول شماره (۲): فراوانی نوع پاسخ دانشجویان در ارتباط با میزان تمایل به ادامه تحصیل در رشته مامایی

پاسخ	تعداد	درصد
هیچ	۲	۲,۳
کم	۵	۵,۷
متوسط	۱۸	۲۰,۱
زیاد	۲۰	۲۳,۹
بسیار زیاد	۳۸	۴۳,۵
بدون پاسخ	۴	۴,۵
جمع	۸۷	۱۰۰

جدول شماره (۲) نشان می‌دهد که اکثر واحدهای مورد پژوهش (۶۷/۴ درصد)، تمایل زیاد یا بسیار زیادی نسبت به ادامه تحصیل در این رشته داشته‌اند. همچنین اکثر دانشجویان (۶۳ درصد)، رشته تحصیلی خود را با علاقه انتخاب کرده بودند. آزمون آنالیز واریانس بین انگیزه‌های اجتماعی انتخاب رشته با متغیرهای دموگرافیک از جمله شغل، تحصیلات والدین ارتباط معنی‌داری را نشان نداد ($p \geq 0.05$). هیچ‌یک از دانشجویان در پاسخ به سؤال باز پژوهش، مورد دیگری را ذکر نکرده بودند.

بحث

با توجه به یافته‌های این پژوهش، مهم‌ترین اولویت اجتماعی انتخاب رشته مامایی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی سمنان، "روابط انسانی در حرفه" بود. که این نتیجه مطابق با

یافته‌های پژوهش ارفعی [۵] و Hapell [۶] می‌باشد. در همین راستا باید گفت که اصولاً انسان موجودی اجتماعی، دوستدار ارائه و دریافت محبت است [۴] و "نیاز به پیوندجویی" در سلسله مراتب مازلو از نیازهای سطح دوم محسوب می‌شود [۲]. بنابراین به نظر می‌رسد که در نظر دانشجویان، حرفه مامایی به لحاظ فراهم آوردن موقعیت‌های ویژه در مراقبت از مادر و نوزاد، دارای ارزش‌های انسانی بوده و ارضاءکننده یکی از ابعاد معنوی انتخاب شغل و حرفه است. کسب منزلت اجتماعی از سایر نکات قابل توجه در این پژوهش بود که می‌تواند نشان از مطلوبیت نسبی جایگاه اجتماعی این حرفه در نزد دانشجویان داشته باشد و این یافته بر خلاف نتایج مطالعه‌ای است که در دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران انجام شد [۶] اما با یافته‌های Suarez و همکاران [۱۱] و نیز Wright و دیگران [۱۲] در مورد نقش جایگاه اجتماعی در انتخاب رشته، هم‌خوانی دارد. بنابراین با توجه به اهمیت این حرفه در حفظ سلامت اقشار آسیب پذیر جامعه (زنان و کودکان)، بدیهی است که مطلوبیت و اعتبار اجتماعی آن، به رشد و اعتلای هرچه بیشتر متصدیان و در نتیجه ارتقاء سلامت جامعه منجر خواهد گردید چرا که تا جامعه، شخص را به عنوان انسانی سازنده و مفید نپذیرد، برآورده شدن نیازهای اجتماعی مختل شده و عواض جبران ناپذیری را به دنبال خواهد داشت. بررسی نتایج این مطالعه، مبین نقش نه چندان سازنده معلمان و مشاورین مدارس و رسانه‌های گروهی در جهت‌دهی به انگیزه‌های انتخاب رشته

- ۱- الوانی م. مدیریت عمومی. چاپ بیست و دوم . تهران:نشر. نی. ۱۳۸۳.
- ۲- مقدم ب. کاربرد روانشناسی در آموزشگاه . چاپ ششم . تهران:انتشارات صدا و سیما .. ۱۳۸۱.
- ۳- شفیق آبادی ع. راهنمایی شغلی و حرفه ای (نظریه های انتخاب شغل) چاپ سیزدهم ، تهران: انتشارات رشد. ، ۱۳۸۲.
- ۴- گنجی ح. روانشناسی کار. چاپ اول. نشر ساوالان. تهران. ۱۳۸۳.
- ۵- ارفعی ک. بررسی انگیزه انتخاب رشته مامایی در دانشجویان دانشگاه های علوم پزشکی تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه شهید بهشتی ، ۱۳۸۴ .
- 6- Hapell B, Where under graduation nurses want to work after graduation,Journal of advanced nursing ,1999,29(2):499-505.
- 7- Karin V, Pere BL, Granumm V. How do Nursing students regard their future career? preferences in post modern society,Nurse education today, 2004; 24:493-500.
- ۸- قادری ع ر. دستجردی ر. بررسی عوامل موثر در نگرش دانشجویان پزشکی دانشگاه های بیرجند نسبت به رشته تحصیلی در سال ۱۳۸۱ . خلاصه مقالات اولین کنگره بین المللی مدیریت و اصلاحات در پزشکی. تهران، ۱۳۸۴. ص ۹۴.
- ۹- حسن زاده غ. جوادی م. بررسی عوامل موثر در انتخاب رشته دانشجویان ورودی سال ۷۹ دانشگاههای سراسری قزوین. خلاصه مقالات اولین کنگره بین المللی مدیریت و اصلاحات در پزشکی. تهران، ۱۳۸۴. ص ۵۵.
- 10- Benett VR, Brown LK. Myles text book for mediwifes, 13th ed,London, Churchill Livingston,1999.
- 11- Suarez R, Shankilin C. Evaluating career values of dietetic student journal of Allied Health ,2004, 33(1) : 51 – 54
- 12- Wright B, Scott I, Brennis F, Berret P, McCaffrey I. Career choice of new medical students at tree Canadian universities: family medicine versus specialist medicine. Canadian medical Association. Journal, 2004; 170(13): 28-33.
- ۱۳- طهماسبی س. بررسی مقایسه ای انگیزه انتخاب رشته پرستاری در دانشجویان دختر و پسر ، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه شهید بهشتی ۱۳۷۱.

جوانان بود و بدیهی است که این یافته، بر خلاف انتظاری است که از این نهادهای اجتماعی وجود دارد. و از آنجا که این نتیجه در مطالعات مشابه هم، تایید شده [۱۳و۵] لذا مسئولین از جمله مجریان آموزش و پرورش باید با برنامه‌ریزی و هماهنگی بیشتر، نقش ویژه و تاثیرگذار معلمین را در راهنمایی و هدایت جوانان روشن ساخته و در همین راستا با ارائه آگاهی‌های لازم، زمینه انتخاب رشته دانش‌آموزان را با توجه به شناخت کافی و آینده‌نگری و تطابق با نیازهایشان فراهم آورند و از به هدر رفتن سرمایه‌های مادی و معنوی افراد و جامعه، جلوگیری به عمل آورند. و نهایتاً با توجه به نقش والدین در انتخاب شغل ورشته جوانان و نتایج مشابه پژوهش‌ها [۶و۵]، پرواضح است که دادن آگاهی‌های لازم به این قشر، به معنای هدایت بیشتر دانش‌آموزان و استفاده بهینه از توانمندی‌های موجود است. هم‌چنین با توجه به این که خوشبختانه اکثر دانشجویان به رشته تحصیلی خود، علاقه‌مند بوده و مایل به ادامه تحصیل در این رشته بودند، لذا مسئولین باید با عنایت و سرمایه‌گذاری بیشتر آموزشی، زمینه‌های تقویت هر چه بیشتر این نیروی مثبت را فراهم آورند، چرا که علاقه به معنای انگیزه و کنجکاوی است و فرد برانگیخته، برای شناسایی خود و محیط اطراف و به منظور دستیابی به آگاهی‌های بیشتر، پافشاری و ممارست بیشتری خواهد کرد [۱] و در آینده حرفه‌ای از مسئولیت پذیری و تعهد بیشتری برخوردار خواهد بود.

نتیجه‌گیری

با توجه به این که انتخاب رشته مامایی با در نظر داشتن بعد معنوی و انسانی این حرفه و جایگاه ویژه اجتماعی آن بوده است، لذا کلیه متصدیان این حرفه، باید با پایبندی کامل به اصول اخلاقی و انسانی، و آموزش این ویژگی‌ها به دانشجویان خود، در حفظ قداست این حرفه کوشا بوده و جایگاه اجتماعی آن را بیش از پیش ارتقاء بخشند تا زمینه‌های جذب بیشتر جوانان جهت انتخاب این رشته فراهم گردد. در ضمن با توجه به نقش غیر قابل انکار گذشت زمان در یادآوری همه مطالب، پیشنهاد می‌گردد پژوهش‌های دیگری در بدو ورود دانشجویان صورت گیرد.

تشکر و قدردانی: در پایان از واحد آموزش ، دانشگاه آزاد سمنان و دانشجویان مامایی که ما را در انجام پژوهش یاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌نمایم

منابع

Social factors affecting the students' decision to chose the midwifery major at Semnan Islamic Azad University, 2007

K .Arfaie.^{1*}MSC, R.Gafary²BS

1- MSc, Academic member, Dep of Nursing ,Azad University of Semnan

2- BS in Midwifery

*Corresponding author Tel: 09126083900

Background and Objective: Motivation is an internal feeling provoking, strengthening and finally leading behaviors. There are a number of factors including social considerations affecting the successfulness rate of any activities particularly learning process and choosing an academic major. This study was performed to identify the social reasons affecting the students' decision to choose the major of midwifery.

Materials& Methods: In this study, 87 midwifery students, of Semnan Azad University participated. The sampling was done through concuss method. The data collection tool was a questionnaire. The validity and reliability of the data were assessed by contents validity and test-re- test methods respectively. The data was analysed by Pierson correlation coefficient and ANOVA from SPSS software.

Results: Finding showed that most of the students were between 18-20(64%), single(82%), resident of cities(94.2%), and selected midwifery based on their interest(63%), having a job with high level of human relationship(2.75 ± 1.32) was the most important reason for choosing of midwifery major with the role of mass media in this research was the least (0.73 ± 1.04). Also the role of prestige was relatively high (2.41 ± 1.2).

Conclusion: It can be concluded that midwifery students considered human relationships in the discipline as the most significant social motivation. Thus, it is the responsibility of the related authorities to keep and promote the human aspects of this job as a greatest valve.

Key words: Social Motivation, Midwifery, Student